ásamt samdómendunum Karli Eiríkssyni flugmanni og Sigurgesti Guðjónssyni bifvélavirkja.

Dómsorð:

Stefndi, borgarstjórinn í Reykjavík f. h. borgarsjóðs Reykjavíkur, greiði stefnanda, Flugfélagi Íslands h/f, kr. 631.408.70 með 7% ársvöxtum frá 20. janúar 1972 til 16. maí 1973, með 9% ársvöxtum frá þeim degi til 15. júlí 1974 og með 13% ársvöxtum frá þeim degi til greiðsludags og kr. 120.000 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Miðvikudaginn 2. mars 1977.

Nr. 177/1975. **Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs**
(Sigurður Helgason hrl.)
gegn
Grími S. Runólfssyni
(Ragnar Aðalsteinsson hrl.).

Úrskurður um lögtak úr gildi felldur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Magnús Þ. Torfason, Ármann Snævarr, Benedikt Sigurjónsson, Björn Sveinbjörnsson og Þór Vilhjálmsson.

Leó E. Löve, aðalfulltrúi bæjarfógetans í Kópavogi, kvað upp hinn áfrýjaða úrskurð.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 15. desember 1975, að fengnu áfrýjunarleyfi 10. s. m. Hann krefst þess, að „hinn áfrýjaði úrskurður verði úr gildi felldur að því er snertir þinggjöld til skattheimtu ríkissjóðs í Kópavogi, kr. 65.920.00, og lagt verði fyrir fógeta að framkvæma lögtak til tryggingar þessum þinggjöldum í eignum stefnda". Hann krefst og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti úr hendi stefnda.

Stefndi gerir þær dómkröfur, að hinn áfrýjaði úrskurður verði staðfestur að því er varðar kröfur áfrýjanda. Hann krefst og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Á dómþingi fógetaréttar Kópavogs 23. janúar 1975 var bókað, að teknar væru fyrir beiðnir bæjarsjóðs Kópavogs og skattheimtu ríkissjóðs í Kópavogi um að gera lögtak hjá stefnda. Lögtaksbeiðni lá frammi frá lögmanni bæjarsjóðs, og var þar krafist lögtaks til tryggingar ógreiddum útsvörum. Krafa ríkissjóðs, sem tekin var til meðferðar á þessu dómþingi, var um greiðslu eftirstöðva tekjuskatts. Eftir þetta var fjallað um lögtakskröfurnar í einu fógetaréttarmáli, og var hinn áfrýjaði úrskurður um þær báðar.

Lögtakskröfur áðurnefndra tveggja aðilja voru annars vegar um greiðslur tekjuskatts og hins vegar greiðslu útsvars. Um gjöld þessi eru ekki sömu lagareglur, og verður eigi talið, að kröfurnar séu af sömu rót runnar. Í Kópavogi hefur ekki verið notuð heimild 1. gr. laga nr. 68/1962 um sameiginlega innheimtu opinberra gjalda. Var óheimilt að fjalla um kröfurnar og úrskurða í einu fógetaréttarmáli, sbr. 47. gr. laga nr. 85/1936. Ber því að fella hinn áfrýjaða úrskurð sjálfkrafa úr gildi að því er varðar áfrýjanda og stefnda.

Eftir þessum úrslitum er rétt, að áfrýjandi greiði stefnda 50.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði úrskurður er úr gildi felldur að því er varðar aðilja þessa hæstaréttarmáls, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs og Grím S. Runólfsson.

Áfrýjandi greiði stefnda 50.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Úrskurður fógetaréttar Kópavogs 5. ágúst 1975.

1.0.

1.1. Í máli þessu, sem tekið var til úrskurðar 29. júlí sl. að loknum munnlegum málflutningi, hafa gerðarbeiðendur krafist þess, að lögtak verði gert í eignum gerðarþola til tryggingar

opinberum gjöldum, álögðum 1973 og 1974, en þau eru útsvar til bæjarsjóðs Kópavogs, kr. 108.500, og þinggjöld til skattheimtu ríkissjóðs í Kópavogi, kr. 65.920, eða samtals kr. 174.420, ásamt vöxtum og kostnaði við lögtaksgerðina og eftirfarandi uppboð, ef til kemur.

Auk þess hafa gerðarbeiðendur krafist málskostnaðar úr hendi gerðarþola.

1.2. Kröfur gerðarþola eru þær, að synjað verði um framgang hinnar umbeðnu gerðar og honum úrskurðaður hæfilegur málskostnaður úr hendi gerðarbeiðenda.

2.0.

2.1. Mál þetta snýst um opinber gjöld gerðarþola vegna áætlaðrar hækkunar tekna hans gjaldárin 1970 og 1971, þ. e. tekna, sem aflað var árin 1969 og 1970.

2.2. Gerðarþoli skilaði á tilskildum tíma skattframtölum sínum til skattstofu. Meðfylgjandi framtölum hans var bókhald, þ. e. reksturs- og efnahagsreikningur yfir bifreið gerðarþola, sem á þeim árum var leigubifreiðarstjóri.

Voru ofangreind gögn lögð til grundvallar við álagningu gjalda hans viðkomandi skattár, en með bréfi skattstjórans í Reykjaneslumdæmi, dags. 30. ágúst 1972, er gerðarþola tilkynnt, að framtöl hans og fyrirliggjandi bókhald séu ekki nægilega traust, til að þau verði lögð til grundvallar við álagningu opinberra gjalda, og skattstofan hefði í hyggju að ákveða honum gjaldstofna til álagningar opinberra gjalda að nýju fyrir umrædd ár með áætlun.

Í nefndu bréfi eru taldir upp 4 liðir sem tilefni hinnar væntanlegu áætlunar.

2.2.1. Er bent á í fyrsta lagi, að tekjur hans miðað við bensíneyðslu séu að meðaltali kr. 54.79 á hvern bensínlítra árið 1969 og kr. 63.48 árið 1970, sem í bréfinu er talið óeðlilega lágt miðað við sambærilega aðilja.

2.2.2. Í öðru lagi er bent á, að miðað við 14 lítra eyðslu á hverja 100 kílómetra hafi gerðarþoli ekið um 38.000 km á árinu 1969 og 34.000 km á árinu 1970, sem er talið óeðlilega lítið.

2.2.3. Í þriðja lagi er lífeyrir gerðarþola, kr. 155.351 á árinu 1969 og kr. 186.896 á árinu 1970, talinn lægri en „virðist geta staðist".

2.2.4. Þá er í fjórða lagi minnt á, að ekki liggi fyrir upplýsingar um notkun bifreiðar gerðarþola til eigin þarfa. Síðar hvarf

skattstjóri frá að byggja á þessum lið, og verður því ekki frekar um hann fjallað.

2.3. Með bréfi, dags. 9. ágúst (sic) 1972, svarar gerðarþoli athugasemdum skattstjórans.

2.3.1. Bendir hann þar á í fyrsta lagi, að hluti tekna sinna hjá BSF Kópavogs sé fyrir bílaafnot.

2.3.2. Í öðru lagi bendir hann á, að bifreið hans hafi verið stór amerísk bifreið, auk þess sem hann kveðst ekki hafa heyrt, að um lágmarkstölu ekinna kílómetra ætti að vera að ræða.

2.3.3. Í þriðja lagi bendir hann á, að fjölskyldustærð sé aðeins þau hjónin og hafi þau ætíð orðið að sníða sér stakk eftir vexti.

2.3.4. Að lokum minnist gerðarþoli í bréfi sínu á einkaafnot bifreiðar sinnar, sem ekki verður fjallað um frekar.

2.4. Að þessum bréfaskiptum loknum sendi skattstjórinn í Reykjanesumdæmi gerðarþola bréf, þar sem honum er tilkynnt, að fyrrgreind framtöl hans hefðu verið tekin til endurálagningar skv. áðurgreindum 1.—3. lið bréfs skattstjórans, dags. 30. ágúst 1972, „þar sem ekki þykja koma fram viðhlítandi skýringar í bréfi yðar, dags. 9. ágúst 1972".

Áætluð teknaviðbót á framtali árið 1970 var kr. 160.000 að viðbættum 25% viðurlögum, kr. 40.000, og á framtali árið 1971 kr. 250.000 að viðbættum 25% viðurlögum, kr. 62.500.

Úrskurðarorð skattstjórans urðu því þessi: „Tekjuskattur 1970 verður kr. 39.926, var kr. 0. Hækkun kr. 39.926. Tekjuútsvar 1970 verður kr. 66.859, var kr. 9.259. Hækkun kr. 57.600. Tekjuskattur 1971 verður kr. 62.075, var kr. 0. Hækkun kr. 62.075. Tekjuútsvar 1971 verður kr. 99.952, var kr. 9.752. Hækkun kr. 90.200".

2.5. Gerðarþoli mótmælti ofangreindri hækkun í bréfi sínu, dags. 6. des. 1972. Kveður hann hækkunina órökstudda, bendir á, að engin skekkja hafi fundist í bókhaldi, telur útreikninga um bensíneyðslu og vinnuástundun út í hött. Hinn lága lífeyri sinn skýrir gerðarþoli með hagsýni og nægjusemi þeirra hjóna.

Gerir hann að lokum þá kröfu, að umrædd hækkun opinberra gjalda verði felld niður.

2.6. Með bréfi skattstjórans í Reykjanesumdæmi, dags. 27. febr. 1973, er úrskurðað, að tekjuskattur og útsvar 1970 og 1971 standi óbreytt.

Forsendur þessa úrskurðar eru þær sömu og gefið var í bréfi skattstjórans 30. ágúst 1972, lið 1—3.

Í forsendum úrskurðarins segir auk þess:

„Hvorki í svarbréfi eða kæru tilgreinir kærandi, hver sé meðaleyðsla bifreiðarinnar eða hve hann hafi ekið mikið, en telja verður, að heildarakstur hans sé minni en eðlilegur geti talizt, þar sem um aðalstarf er að ræða. Skýringar á lágum lífeyri þykja ófullnægjandi. Kröfunni er því synjað".

2.7. Með bréfi, dags. 20. mars 1973, skaut gerðarþoli máli sínu til ríkisskattanefndar.

2.8. Með úrskurði 26. september 1973 lækkaði ríkisskattanefnd áætlaðar tekjur gerðarþola um kr. 50.000 gjaldárið 1970 og um kr. 80.000 gjaldárið 1971. Við þetta lækkuðu upphæðir þær, sem gerðarþola hafði verið gert að greiða skv. úrskurði skattstjórans í Reykjanesumdæmi. Varð tekjuskattslækkun árið 1970 kr. 13.635, en árið 1971 kr. 21.816, og útsvarslækkun árið 1970 kr. 15.000 og 1971 kr. 24.000.

Í forsendum úrskurðarins er vitnað til margnefnds bréfs frá 30. ágúst 1972 og áætlunar skattstjóra Reykjanesumdæmis og getið kröfu gerðarþola um, að tekjuviðbætur verði felldar niður. Síðan segir í úrskurðinum:

„Eins og atvikum málsins er háttað, var tilefni til að vefengja framtöl kæranda og gera honum að greiða skatta að nýju, sbr. 38. gr. og 37. gr. laga um tekjuskatt og eignarskatt.

Í kæru til ríkisskattanefndar kemur fram, að kærandi starfi mikið að félagsmálum og verji til þess nokkrum hluta af vinnutíma sínum. Auk þess sé hann mældur 45% öryrki til leigubifreiðarstjórastarfa af Tryggingastofnun ríkisins".

Var teknaviðbót lækkuð, svo sem fyrr greinir, af ríkisskattanefnd, „eftir atvikum".

2.9. Að beiðni lögmanns gerðarbeiðenda lét skattstjóri í Reykjanesumdæmi í té upplýsingar vegna máls þessa með bréfi, dags. 2. apríl 1975, þar sem fram kemur, á hverju hinir 3 liðir bréfs hans frá 30. ágúst 1972 voru byggðir. Samkvæmt upplýsingum skattstjórans var stuðst við gögn frá verðlagsstjóra, þ. á m. upplýsingar frá Félagi leigubifreiðarstjóra, þegar reiknaðar voru meðaltekjur miðað við 1 lítra eldsneytiseyðslu. Segir orðrétt í bréfinu: „Var talið hæfilegt að miða við, að meðaltalið væri 66 kr. per líter árið 1969 og 82 kr. árið 1970, og meðaltalseldsneytiseyðsla væri um 7.000 l hvort ár". Segir síðan, að við áætlun tekna hjá gerðarþola hafi þessu ekki verið að fullu beitt, tekjur gjaldársins 1970 hefðu með því hækkað um kr. 170.765 í stað 160.000, eins og úrskurðað var, og ársins 1971 um kr. 271.000 í stað 250.000.

Í bréfi skattstjórans segir um ályktun hans á of lágum lífeyri, að ekki sé fyrir hendi annar útreikningur á lágmarkslífeyri en útreikningur Hagstofu Íslands, byggður á vísitölu framfærslukostnaðar, og hafi almenn neysluútgjöld vísitölufjölskyldunnar, þ. e. hjóna með 1.98 barn, verið kr. 257.431 á árinu 1969 og kr. 296.734 á árinu 1970. Af bréfinu má ráða, að þessar tölur séu sambærilegar við lífeyri þann, sem útreiknaður er við meðferð skattframtala. Í bréfi skattstjórans segir:

„Við mat á því, „hvenær lífeyrir er lægri en eðlilegt getur talist", er litið til ýmissa þátta, s. s. fjölskyldustærðar, þ. e. einnig hvort börn eldri en 16 ára eru á heimili gjaldanda, stærð og gerð íbúðarhúsnæðis, svo og bifreiðar, ef rekstrarkostnaður liggur ekki fyrir, aldurs og annarra upplýsinga, t. d. veikinda".

Að lokum fylgir bréfi skattstjórans listi yfir 20 leigubifreiðarstjóra auk gerðarþola, sem höfðu það sammerkt með gerðarþola umrædd ár að hafa á árinu 1970 verið giftir og barnlausir og búið í eigin húsnæði. Sýna tölur þessar lífeyri á árinu 1969 allt frá kr. 154.421 til kr. 275.901 og á árinu 1970 allt frá kr. 97.651 til kr. 267.345. Auk þess fylgdi bréfinu í ljósriti grundvöllur vísitölu framfærslukostnaðar.

2.10. Gerðarþoli sætti sig ekki við ofangreinda úrskurði skattayfirvalda og greiddi ekki þau gjöld, sem byggðust á áætlunum um hækkaðar tekjur hans.

2.11. Var því af hálfu gerðarbeiðenda farið fram á, að lögtak yrði gert í eignum gerðarþola til tryggingar gjöldum þessum. Voru málin tekin fyrir 23. janúar sl. og rekin sameinuð, enda lagaskilyrði fyrir hendi.

2.12. Lögmaður gerðarbeiðenda vísaði í greinargerð sinni til áðurgreindra bréfaskipta milli skattayfirvalda og gerðarþola svo og til bréfs skattstjórans í Reykjanesumdæmi frá 2. apríl sl., sem áður greinir. Sérstaklega var bent á vísitölugrundvöll þann, sem fylgdi nefndu bréfi, og talið, að fjarri lagi hafi verið að gerðarþoli hefði getað lifað af tekjum sínum umrædd ár.

2.13. Lögmaður gerðarþola skilaði ítarlegri greinargerð um málið.

2.13.1. Byggir hann mótmæli sín gegn framgangi gerðarinnar í fyrsta lagi á því, að skattstjóri hafi ekki haft heimild til endurupptöku á þegar álögðum opinberum gjöldum, þar eð engin ný gögn eða atvik hafi legið fyrir, er gátu réttlætt það. Er í þessu sambandi vitnað til 38. gr. laga 90/1965, sbr. 61. gr. laga 51/1964.

2.13.2. Víkur lögmaðurinn síðan að þeim þrem liðum bréfs skattstjórans, sem áætluð teknahækkun var á reist.

2.13.2.1. Hvað fyrsta tölulið snertir, segir í greinargerðinni, að ekki liggi fyrir, við hvaða „sambærilega aðila" var miðað, þegar talið var, að tekjur gerðarþola pr. bensínlítra væru of lágar, en auk þess er bent á, að laun þau, er gerðarþoli fékk hjá BSF Kópavogs, hafi verið nær eingöngu þóknun fyrir bílaafnot, sem kæmi þá til hækkunar á tekjum pr. lítra.

2.13.2.2. Varðandi annan tölulið er í greinargerðinni harðlega mótmælt útreikningum skattstjóra á árskeyrslu og bent á, að gerðarþoli sé talinn 45% öryrki til leigubifreiðarstjórastarfa af Tryggingastofnun ríkisins.

2.13.2.3. Um þriðja tölulið segir í greinargerðinni, að ekki komi fram, á hverju álit skattstjóra um of lágan lífeyri sé byggt. Er því mótmælt, að lífeyrir gerðarþola hafi verið óeðlilega lágur umrædd ár, hann hafi verið eðlilegur og áætluð teknaviðbót, einungis vegna of lágs lífeyris, hafi verið óréttlát, þar sem gerðarþoli hafi getað lifað á fjárhæðum þeim, er hann hafi haft til einkaneyslu samkvæmt framtölum 1970 og 1971.

2.13.4. Að lokum er gerð athugasemd við þau ummæli í bréfi skattstjórans, að skattframtöl og bókhald séu ekki nægilega traust, til að þau verði lögð til grundvallar við álagningu opinberra gjalda. Segir í greinargerðinni, að ekki sé vikið einu orði að göllum í athugasemdum skattstjóra, enda hafi bókhald verið fært samkv. lögum 51/1968 um bókhald.

3.0.

3.1. Við munnlegan málflutning 29. júlí 1975 ítrekuðu lögmenn aðilja röksemdir og málsástæður.

4.0.

4.1. Í máli þessu fara gerðarbeiðendur, bæjarsjóður Kópavogs og skattheimta ríkissjóðs í Kópavogi, fram á, að gert verði lögtak hjá gerðarþola, Grími S. Runólfssyni, til tryggingar opinberum gjöldum, er skattstjóri hefur lagt á skv. áætlun um teknaviðbót á framtaldar tekjur, en áætlun þessa hefur ríkisskattanefnd staðfest að hluta.

4.1.1. Er beiðnin rökstudd með því, að heimilt hafi verið að áætla teknahækkun, þar sem skattframtöl gerðarþola hafi borið það með sér, að gerðarþoli hafi ekki getað framfleytt sér á framtöldum tekjum.

4.1.2. Af hálfu gerðarþola er því hins vegar mótmælt, að nokkuð það komi fram í skattframtölum hans, sem réttlætt gæti umræddа áætlun um teknahækkun. Þá er því haldið fram, að lífeyrir gerðarþola hafi ekki verið svo lágur, að hann hafi ekki getað framfleytt sér af honum.

4.2. Svo sem ítarlega hefur verið rakið hér að framan, er áætlun skattstjóra sem ríkisskattanefndar byggð á þrem liðum bréfs skattstjórans í Reykjanesumdæmi, dags. 30. ágúst 1972.

4.2.1. Í fyrsta lið er þar fjallað um óeðlilega lágar tekjur miðað við hvern bensínlítra.

Ekki liggja fyrir neinar opinberar skýrslur um eyðslu hverrar bifreiðartegundar á bensíni miðað við vegalengd, en skattstjóri miðar við „sambærilega aðila" í þessu efni.

Gerðarþoli hefur skýrt hina lágu krónutölu með tvennu móti, bifreið hans var stór og eyðslufrek, amerísk bifreið, og mikill hluti tekna hans hjá BSF Kópavogs var vegna afnota bifreiðarinnar, þótt ekki væri fært í rekstursreikning hennar. Skýringar þessar voru reyndar fyrir hendi við áætlun á teknahækkunum, en ekki er vikið að þeim í úrskurðum skattayfirvalda.

Með þessum skýringum svo og með tilliti til þess, að skattstjóri hefur ekki rökstutt nægilega, að tekjur gerðarþola séu of litlar miðað við bensínnotkun, verður ekki byggt á 1. lið bréfs skattstjóra frá 30. ágúst 1972.

4.2.2. Skattstjóri telur akstur gerðarþola óeðlilega lítinn miðað við þær forsendur, sem hann gefur sér.

Telja verður þennan lið órökstuddan með öllu, og verður því ekki á honum byggt.

4.2.3. Í þriðja lagi er í bréfi skattstjóra talið, að um of lítinn lífeyri gerðarþola hafi verið að ræða umrædd ár.

Helsti rökstuðningur skattstjórans er vísitölugrundvöllur sá, sem áður er greint frá.

Samkvæmt grundvelli þeim var lífeyrir hjóna með 1.98 barn kr. 257.431 árið 1969, en kr. 296.734 árið 1970.

Lífeyrir gerðarþola, en fjölskylda hans er einungis hann og eiginkona hans, var þessi ár kr. 155.351 og kr. 186.896.

Fram hefur komið í málinu, að gerðarþoli er alger bindindismaður, stundar lítt skemmtanir og kostnaður við að komast á vinnustað er enginn.

Hafa verður í huga, að umræddur vísitölugrundvöllur er byggður á meðaltali, og því ekki ólíklegt, að fjölskyldur komist af með minna en þar greinir.

Að þessu athuguðu þykir skattstjóri ekki hafa rökstutt nægilega álit sitt um of lágan lífeyri, og verður því ekki á þessum lið byggð áætlun um tekjuhækkun.

5.0.

5.1. Af framanskráðu er ljóst, að skattstjóri og ríkisskattanefnd hafa ekki rökstutt nægilega áætlanir um hækkun á tekjum, svo sem ber þó að gera lögum samkvæmt. Af þeirri ástæðu ber að synja um framkvæmd hinnar umbeðnu gerðar.

Eftir atvikum þykir rétt, að gerðarbeiðendur, bæjarsjóður Kópavogs og skattheimta ríkissjóðs í Kópavogi, greiði gerðarþola málskostnað in solidum, og telst hann hæfilega ákveðinn kr. 30.000.

Úrskurðarorð:

Synjað er um framgang hinnar umbeðnu gerðar.

Gerðarbeiðendur, bæjarsjóður Kópavogs og skattheimta ríkissjóðs í Kópavogi, greiði gerðarþola, Grími S. Runólfssyni in solidum málskostnað, kr. 30.000.

Fimmtudaginn 3. mars 1977.

Nr. 219/1974. **Bergþóra Jónsdóttir og**
Halldór Jónsson, eigendur Stekkholts,
(Páll S. Pálsson hrl.)
gegn
Birni Sigurðssyni, eiganda Úthlíðar II,
Sigurði Jónssyni, eiganda Úthlíðar I,
(Sigurður Ólason hrl.)
og
Hauki Þórðarsyni og
Steinari Þórðarsyni, eigendum Hrauntúns
(Hjörtur Torfason hrl.).

Gagnaöflun.

Úrskurður Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Magnús Þ. Torfason, Benedikt Sigurjónsson, Björn Sveinbjörnsson, Logi Einarsson og Þór Vilhjálmsson.